

tzaharr. Nere ustez argi dago batze-arr eta biltze-arr dirala. Ta ontatik batzarre gaizki esana dagola ateratzen da.

Deadarr (AN, B, G) deedarr (B,...) deiadarr (BN, L-ain, S) deihadarr (BN, Sal) diadarr. Emen baliteke bi itz izatea:

batetik' *deiarr* = dei-arr, oju aundi esango bagenu bezela;

bestetik' *dei-adarr*: gogoratu gau-adarr (Bc) cuerno que se toca de noche para asustar a jabalíes, zorros, etc. Esate baterako: txalaparta jo aurretik jotzen omen zan adarrari ongi zegokion *dei-adarr* izena.

Gero *deiarr* eta *deiadarr* itzak askoren aetan naastea ezta arrigarri orain ere "txistua entzun det" eta "kanpaia entzun degu" egokiago esanak izan. "Deiarra entzun det" esatea ta "deidarra entzun det" esatea berdintsu dira, "deiadarraren otsa entzun det" bigarrenoi baiño jatorrago bada ere; ta "deiadarr-deiarra entzun det" esatea berriz' itsusi-samarra litzake.

67-8-25

EDUR, ERUR, ELUR: ¿zein da zaarrena?

Zatarain-darr Anbroisi

Orañ ogei urte ta geyago' gau batez amets egin nuan, eta ametsetan onako itz-bikoteok gogoratu zitzaizkidan; afari ta afaldu, bazkari ta bazkaldu, gosari ta gosaldu, sari ta saldu. Alegia *saldu* ta *sari* ideko itzak dirala, saldu ta saritu ia itz bat dirala. Orain ogeirenbat urte Biarritz-en egin zan Euskal Batzarrean gauza ori aipatu nuan, agian Laffite jaunak gogoan ukanen du, eta Gavel jaunak ezetz orantzun zidan, bi itzoik etzaudela alkarrekin zer ikusirik, eta *saldu* latinezko *sal* (gatz) itzetik zetorrela, leen gauzak gatzaren truke ematen ziralako. Gaiñera' zaarrena *r* dala, ta askotan *r* ori *l* biurtzen dala.

Ain gizon sonatuari erantzutea, ta aren esanak arenbeste

gizonan aurrean gezurtatzea etzitzaidan egoki iruditu, ta gauzak ortan utzi genituan.

Azkue-ek ere Gavel-en iritzikoa dirudi; bere iztegian *ziurr* itsa *erurr* zear eta *edurr* itzetik datorrela baitio. Baiña egia bestela dana nere ustez garbi dago. Jatorri zigurrezko itz batzu aipatu gogoratzea naikoa degu.

Angelus > aingeru > aingvrv; azelum > zolv > zeru; maledicere > madarikatu; placatum > palakatu (G) > berekativ (Z); voluntatem > borondate; cale > kare; capella > kapela > kaperu; oleum > olio > orio; clucea > koluka, kolka; > koreka; villanum > billau > birau (G-us: ;zura bai biraba!); cala(vera) > gal(ondo) > gara, garr(ondo); azkenez Lauazeta zanari entzun nion bat: cingulum > inguru > vngvrv (Z);

Jatorriz *r* zudenetan' *r* ori ezta *l* biurtzen: canara > ganbara (ganbala-rik ezta); ceresia > gerezi, koriza, kerexa (gelezi-rik ezta). Arau onen kontrakoa *izan liteken* bakarbat dakit: kalaño (Mg-lez-oy) < garano < garawón; gogoratu Oihernarte-ren 76-g atsotitza: "behorraren ustikoak eztitu sendi garanoak". Izan litekela diot; izan ere Gaztel-Akademiaren iztegi laburrak *garañón* itzaren bigarren esan-naitzat *camello padre* dio, ta kalaño itzari euskal-aldakuntza egin ezkeru' *garaño* itza sortzen zaigu. Beraz kalaño itza garaño baiño zaarragoa ete dan susmoa sortzen zait. Ona gosaldu ta gosari bikotearen antzeko batzu:

bordaltu ta bordari (R); astalkatu ta astari; dendalگو ta dendari; ugaldu ta ugari; estalpe, estali ta estari; euskaldun (eusko-ele-dun) eta euskera; erdaldun eta erdera; galburu, galbae, galbide, galbikatz, galbera, galeperr eta gari; elbarri, elgorri, elgaitz eta eri; zamaldun, zamaltzain eta zamari; abelgorri, abeletxe ta abere.

Oyek gogoratu ondoren' errez siñets liteke ondorengo oetan ere jatorrizkoa *l* zana: belar > berarr > bedarr; elurr > edurr; Ilunberri > Irunberri; Ullibarri > Uribarri; belarri > berarri (?) > beharri > bearri; baldin > balin > barin (Ng-olk...); bularr > bularr > burar (R, Z) > budarr (R); solo > soro; olita > oritz (B-oñ); biligarro (Z) > birigarro; galharr

(Nb) > garharr (L) (abarr igarr); iruli, iraul, irauli > iraur, iraurri (Z); malluki > marrubi; mihul > mihur (migura?) (Uhlenboek 56); mulko > murko; mantal > mantar; joale > joare; tal-tal-tal > tar-tar-tarr; tilin-talan > durin-daran (G-us: Aldatseko Bonipaxio zanak esana: Oriyo-ko kanpanak durin-daran asteianian...).

Beste aldakuntza bat ere agertu zaigu: *r* letratik *d* letrara jotzea. Emen ere aldakuntza zigur parebat badegu: aer > aire > aide; amorem > amorio > amodio. Beraz edurr, bedarr eta budarr uste osoz esan genezake erurr, berarr eta burarr baiño berriagoak dirala, ta jatorrenak elurr, belarr eta bularr dirala.

Aldakuntza guzi oyen arauz-kontrako bat aipatu bear det: burulete, burute > bulhute; eztirudi besteaik indartzen duden arauari indarrrik kentzeko gauza danik.

67-11-24